

Tablice — pamięć wiecznie żywa — część XLI

Profesor Zdzisław Wilk

Profesor Zdzisław Wilk — specjalista w zakresie gazownictwa i eksploatacji ropy naftowej, profesor AGH.

Zdzisław Karol Wilk urodził się 19 sierpnia 1893 roku w Sieniawie koło Jarosława, w rodzinie rzemieślniczej. W Jarosławiu ukończył Szkołę Realną i w 1911 roku zdał egzamin dojrzałości. W latach 1911–1914 studiował na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej. W tym też czasie odbywał również praktyki zawodowe w instytucjach związanych z przemysłem naftowym. Wiosną 1915 roku został powołany do służby wojskowej w armii austriackiej. W czasie walk na Wołyniu został ranny i przewieziony do szpitala w Chrudim – w Czechach, a następnie do Wiednia. Po wyjściu ze szpitala w 1916 roku został skierowany na kurs lotników przy politechnice wiedeńskiej. Po jego ukończeniu i odbyciu stażu został zatrudniony jako samodzielny oficer techniczny przy Arsenale Lotniczym w Wiedniu, gdzie zajmował się badaniem i odbiorem samolotów i silników lotniczych, zarówno w wytwórniach jak i na lotniskach. W listopadzie 1918 roku przeszedł do służby w polskim lotnictwie, w 2 pułku lotniczym w Rakowicach koło Krakowa, gdzie został zatrudniony przy remoncie i kontroli samolotów oraz silników lotniczych. Zorganizował wówczas również kursy mechaników lotniczych. W sierpniu 1919 roku został przeniesiony w charakterze zastępcy kierownika do Centralnych Warsztatów Lotniczych w Warszawie na Mokotowie. Z powodu choroby przeniesiono Go na własną prośbę do Krakowa, gdzie kontynuował wykłady na kursie mechaników lotniczych. W sierpniu 1922 roku przydzielony został do Fabryki Samolotów E. Plage i T. Leśkiewicz w Lublinie, gdzie pełnił funkcję odbiorcy samolotów i silników lotniczych. W latach 1918–1921 kontynuował rozpoczęte studia na Politechnice Lwowskiej. W roku akademickim 1922/1923 zdał egzamin dyplomowy na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lwowskiej i uzyskał stopień inżyniera mechanika. W lutym 1923 roku przeszedł do pracy w przemyśle naftowym, obejmując stanowisko inżyniera do spraw eksploatacji ropy i gazu oraz energetyki w firmie „Nafta” w Boryslawiu, następnie w Bitkowie i Równym koło Krosna. W latach 1928–1929 był zatrudniony w firmie „Małopolska” w Boryslawiu, a następnie w Bitkowie i Równym koło Krosna. Od września

Prof. Zdzisław Wilk

1929 roku pracował w przedsiębiorstwie „Gazy Ziemi” w Schodnicy, gdzie objął stanowisko kierownika eksploatacji złóż ropy naftowej. W zakładzie tym przeprowadził na szeroką skalę – z pozytywnym wynikiem – włączanie sprężonego powietrza do złoża ropnego w celu zwiększenia wydobycia ropy, tzw. System „Marrieta” lub „Smith Dunn”. Nabyte tam doświadczenia pozwoliły Mu na przygotowanie pracy „Odbudowa ciśnienia w złożach ropośnych”, którą opublikował w 1935 roku. Praca ta była oryginalnym ujęciem zagadnień związanych z odbudową ciśnienia w złożach ropośnych. W 1936 roku rozpoczął pracę w przedsiębiorstwie państwowym „Polmin” jako konstruktor i organizator budowy rurociągu centralnego Roztoki-Sandomierz-Skarżysko, a następnie jako kierownik budowy IV odcinak Sandomierz-Skarżysko. Po ukończeniu tej budowy podjął pracę w Ministerstwie Spraw Wojskowych, jako referent do spraw paliw i smarów lotniczych. W tym też czasie odbył, wspólnie z prof. Stanisławem Pilatem, podróż do Stanów Zjednoczonych, gdzie zwiedził liczne zakłady przemysłu naftowego. W maju 1939 roku powrócił do pracy w przemyśle naftowym w firmie „Małopolska” we Lwowie, gdzie ob-

jął stanowisko kierownika działu wtórnych metod eksploatacji ropy.

Z chwilą wybuchu II wojny światowej w 1939 roku przebywał w Rumunii. Nie mając możliwości powrotu do kraju podjął pracę w firmie „Societate National de Gaz Metan” w Bukareszcie jako konstruktor w biurze głównym w Medias. Następnie pracował, do marca 1941 roku, jako kierownik budowy gazociągu dalekobieżnego Noul Saseasc-Bukareszt. W marcu 1942 roku powrócił do kraju, angażując się do pracy w „Karpathen ÖL Aktiengesellschaft” w Biurze Gazownictwa w Jaśle. W lipcu 1944 roku opuścił pracę w tym przedsiębiorstwie i zamieszkał na wsi w powiecie gorlickim.

W styczniu 1945 roku rozpoczął pracę w Rafinerii Nafty w Niegtowicach koło Jasła, zaś w maju został przeniesiony do Centralnego Zarządu Przemysłu Paliw Płynnych w Krakowie – CZPPP. 13 października 1945 roku otrzymał nominację na zastępcę dyrektora naczelnego, a 12 listopada 1945 roku został naczelnym dyrektorem CZPPP. Na tym stanowisku pozostał do grudnia 1947 roku. W 1948 roku był dyrektorem przedsiębiorstwa „Wiercenia Poszukiwawcze” w Krakowie.

1 grudnia 1948 roku odszedł na własną prośbę z przemysłu naftowego i przeszedł do pracy w Akademii Górniczej. Początkowo był adiunktem wykładającym przedmiot „gazownictwo ziemne”. 10 maja 1950 roku został powołany na tymczasowego kierownika Katedry Eksploatacji Nafty na Wydziale Górniczym. Na Jego wniosek przemianowano katedrę Eksploatacji Nafty na Katedrę Kopalnictwa Naftowego z dwoma zakładami: eksploatacji ropy i gazownictwa ziemnego. 9 października 1951 roku został mianowany profesorem kontraktowym w tej katedrze. W 1952 roku został kierownikiem Katedry Kopalnictwa Naftowego oraz kierownikiem Zakładu Eksploatacji Nafty. 22 października 1954 roku Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki przyznała Mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. 1 listopada tegoż roku został powołany na stanowisko samodzielnego pracownika nauki w katedrze, którą już od kilku lat kierował. W latach 1952–1954

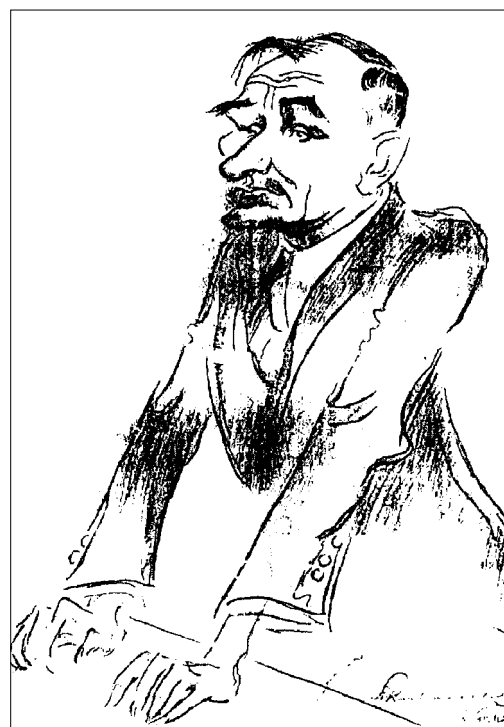
i 1960–1962 był dziekanem Wydziału Górniczego AGH. Pismem Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 września 1963 roku został przeniesiony na emeryturę.

W czasie pracy w akademii był promotorem 13 prac doktorskich oraz jednej pracy habilitacyjnej. Brał udział w licznych konferencjach naukowych i technicznych w kraju i za granicą. Występował jako rzeczoznawca w sprawach przemysłu naftowego. Ogłosił drukiem około 80 prac, w tym 5 książek. Posiadał 5 patentów. Napisana przez niego książka *Gaz ziemny* (wydana dwukrotnie – 1952 i 1964) wzbudziła duże zainteresowanie nie tylko w kraju, ale i za granicą. W tym obszernym opracowaniu zawarł teoretyczne podstawy gazownictwa ziemnego, a w szczególności omówił zastosowanie praw gazowych dla gazów rzeczywistych, prawa termodynamiki w odniesieniu do gazu ziemnego. Znaczna jej część poświęcona została zagadnieniom praktycznym, w której zawarł swoje bogate doświadczenie zawodowe. Była to najważniejsza praca Jego życia. Jak sam mawiał do studentów, że wobec całkowitego braku tego rodzaju podręcznika „zeżliłem się i napisałem książkę”. Znaczący temat uważają, że słowo „książka” to za małe słowo, to pierwsze dzieło polskiego gazownictwa ziemnego. Z przeglądu dorobku naukowego i publicystycznego wynika, że zakres jego zainteresowań był dość szeroki. Szczególnie jednak interesował się zagadnieniami eksploatacji ropy naftowej i gazu ziemnego oraz jego transportem, pomiarami i przeróbką. Wiele uwagi poświęcił zagadnieniom przepływu ropy i gazu ziemnego przez ośrodki porowate. Zaproponował wprowadzenie dla tych zagadnień nazwy: mikrohydraulika. Okazy-

wał wiele zainteresowania dla spraw polskiego przemysłu naftowego i walczył dzielnie o jego rozwój i potrzeby.

Profesor interesował się także dziejami polskiego przemysłu naftowego. Był członkiem Zespołu Polskiej Techniki Naftowej przy Komitecie Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk. W ramach tego zespołu opracował zarys historii rozwoju techniki wydobywania ropy naftowej w okresie działalności Ignacego Łukasiewicza w kopalni ropy naftowej w Bóbrce. Ponadto był członkiem wielu stowarzyszeń i komisji, jak Polski Komitet Górnictwa PAN, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego w Polsce, Rady Naukowej w Instytucie Naftowym w Krakowie, Rady Naukowej w Centralnym Laboratorium Gazownictwa w Warszawie, Rady Techniczno-Ekonomicznej Ministerstwa Górnictwa i Energetyki, Komitetu Naukowego dla spraw Zgazowania Złóż Węgla w Głównym Instytucie Górnictwa w Katowicach oraz Zespołu dla spraw Odmietania Złóż Węgla w Rybnickim Okręgu Węglowym i Związku Nauczycielstwa Polskiego. Ponadto działał w wielu komisjach przy AGH. W uznaniu zasług otrzymał wiele odznaczeń i wyróżnień: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal X-lecia Polski Ludowej, Brązowy Medal „Górnictwo w 1000-lecie Państwa Polskiego”, Złotą Odznakę Honorową Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego oraz nagrodę indywidualną II stopnia Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego.

Profesor Zdzisław Wilk zmarł 13 lipca 1968 roku w Krakowie i został pochowany na cmentarzu Rakowickim.

Karykatura prof. Z. Wilka autorstwa Stanisława Kochanka zamieszczona w periodyku „Wiek Nafty” 1994, nr 1, s. 36

W pożegnaniu Profesora napisano, że: „nauka polska, jak również i technika naftowa, a szczególnie z zakresu gazownictwa ziemnego, straciła w profesorze wybitnego przedstawiciela i specjalistę”. Trzeba jednak zauważyć, że największym dorobkiem Jego życia było wykształcenie nowej generacji inżynierów i inżynierów magistrów w specjalności eksploatacji ropy naftowej oraz wydobycia i transportu gazu ziemnego. Pozostawił również dobrą pamięć wśród kolegów i studentów akademii. Potwierdzeniem tego jest fakt, iż wiele lat po śmierci Jego nazwisko znalazło się na tablicy poświęconej wybitnym znawcom wiertnictwa i przemysłu naftowego. Znalazły się tam trzy nazwiska: prof. Zygmunt Bielski-Saryusz, prof. Stanisław Paraszczak i prof. Zdzisław Wilk.

PROF. INŻ. ZDZISŁAW WILK
1893–1968
DZIEKAN WYDZIAŁU GÓRNICZEGO
W LATACH 1952–1954, 1960–1962
KIEROWNIK KATEDRY KOPALNICTWA NAFTOWEGO
W LATACH 1950–1963

DLA UCZCZENIA ICH ZASŁUG W KRZEWIENIU WIEDZY
I W ROZWIJANIU NAUKI I TECHNIKI NAFTOWEJ
NINIEJSZĄ TABLICĘ PAMIĄTKOWĄ
UFUNDOWAŁ W R. 1975
WYDZIAŁ WIERTNICTWA NAFTOWEGO AGH

Władze AGH w roku akademickim 1952/1953. Prof. Z. Wilk pierwszy od lewej w pierwszym rzędzie